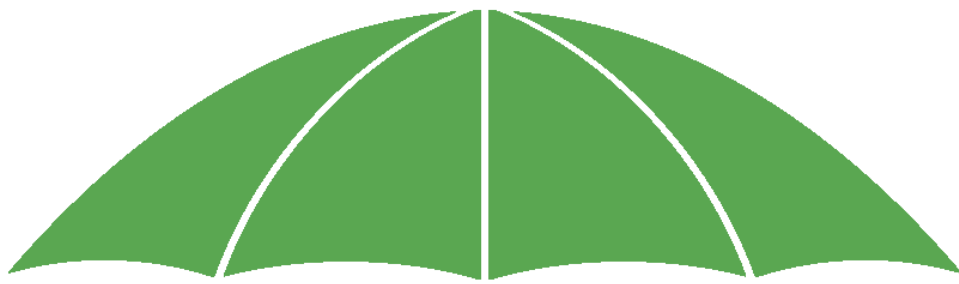

Skabra

Norm for
forebygging og bekjempelse av
skadedyr

SKABRA
SKADEDYRBEDRIFTENES
BRANSJEORGANISJASJON

Innhold

1. Forskrifter

- 1.1. Forskrift om skadedyrkontroll
- 1.2. Substitusjonsprinsippet

2. Definisjon på forebyggende skadedyrkontroll og skadedyrbekjempelse

- 2.1. Forebyggende skadedyrkontroll
- 2.2. Skadedyrbekjempelse

3. Behov for bedrifter og private

- 3.1. Bedrifter
- 3.2. Private

4. Norm for kontroll/bekjempelse

- 4.1. Rotter og Mus.
- 4.2. Maur
- 4.3. Lagervareinsekter
- 4.4. Kakerlakk
- 4.5. Veggedyr
- 4.6. Treborende insekter
- 4.7. Veps
- 4.8. Fluer
- 4.9. Fugl
- 4.10. Andre dyr
  - 4.10.1. Reptiler/amfibier
  - 4.10.2. Flaggermus
  - 4.10.3. Grevling
  - 4.10.4. Mink/ Mår/Røyskatt
  - 4.10.5. Vånd
  - 4.10.6. Forvillede katter

1. Forskrifter

1.1. Forskrift om skadedyrkontroll

All kontrollvirksomhet eller bekjempelse utført av SKABRAs medlemmer skal følge Forskrift om skadedyrbekjempelse.

Forskriften finner du her: [Forskrift om skadedyrbekjempelse](#)

1.2. Substitusjonsprinsippet

Dette er et begrep som brukes om § 3-2 første ledd i Forskrift om skadedyrbekjempelse, dette prinsippet ligger som en grunnforutsetning for all skadedyrkontroll og skadedyrbekjempelse.

”Den som skal foreta skadedyrbekjempelse plikter å bruke det middel og den metode som gir minst skadevirkninger for miljø og helse og som kan føre til ønsket resultat.”

1.3 Dyrevelferdsloven

For arter som er omfattet av dyrevelferdsloven, plikter den som skal foreta skadedyrbekjempelse også å bruke det middel og den metode som er dyrevelferdsmessig forsvarlig.

[Dyrevelferdsloven](#)

2. Definisjon på forebyggende skadedyrkontroll og skadedyrbekjempelse

2.1. Forebyggende skadedyrkontroll

Forebyggende skadedyrkontroll er som regel en løpende avtale mellom kunde og skadedyrsfirma hvor formålet er å forhindre angrep av skadedyr.

En slik avtale omfatter som oftest inspeksjon av område, bygninger, sjekking av kontrollpunkter samt rådgivning. Rapport til kunde etter hvert besøk med resultat og eventuelt anbefalte tiltak. Er det avvik så kan dette medføre at det blir igangsatt skadedyrbekjempelse.

Forebyggende skadedyrkontroll kan også være enkeltstående serviceoppdrag som sikring mot fugl, tetting av bygg mot gnagere eller montering av insektsnett på vinduer/dører eller lignende.

2.2. Skadedyrbekjempelse

Skadedyrbekjempelse settes i gang når det er påvist skadedyr som må bekjempes.

Skadedyrbekjempelse er som regel serviceoppdrag innenfor en begrenset tidsperiode men kan også ligge som et element i en forebyggende avtale.

3. Behov for bedrifter og private

3.1. Bedrifter

Når det gjelder bedrifter så er det i hovedtrekk tre forskjellige behov ;

Næringsmiddelbedrifter – alle bedrifter som produserer, lagrer, omsetter eller serverer mat.
Barnehager, skoler og institusjoner
Øvrig næringsvirksomhet

Næringsmiddelbedrifter har behov av forebyggende skadedyrkontroll for å følge Lov om matproduksjon og mattrygghet ([matloven](#)) samt Forskrift om næringsmiddelhygiene ([næringsmiddelhygieneforskriften](#))

Næringsmiddelbedrifter er også pålagt internkontroll med revisjon slik at de behøver dokumentasjon på at de har tiltak for å forhindre og bekjempe skadedyr.

Næringsmiddelbedrifter har selvsagt behov for bekjempelse ved avvik.

I barnehager, skoler og institusjoner settes det ekstra krav til forsiktighet ved skadedyrbekjempelse. Nasjonalt Folkehelseinstitutt har derfor utarbeidet en Veileder om skadedyrbekjempelse i barnehager og skoler.

[Veileder om skadedyrbekjempelse i barnehage og skole](#)

Øvrige næringsvirksomhet kan ha behov for både forebyggende skadedyrkontroll og bekjempelse.

* Husk at hvis bedriften har en kantine som selger mat så er denne kantinen en næringsmiddelbedrift som må følge Lov om matproduksjon og mattrygghet og Forskrift om næringsmiddelhygiene.

For øvrige bedrifter så er forebyggende skadedyrkontroll viktig for å sikre bygninger og hindre smittefare.

Plikt til forebyggende skadedyrkontroll og skadedyrbekjempelse står i forskrift om skadedyrbekjempelse i kapittel 2.

[Plikt til skadedyrbekjempelse](#)

3.2 Private

Private har som regel mest bruk for skadedyrbekjempelse i forbindelse med observasjon/infestasjon av skadedyr på egen eiendom.

Private med gjentakende problemer med skadedyr kan også ha behov av avtale om forebyggende skadedyrkontroll.

[Plikt til skadedyrbekjempelse](#)

[Veileder om skadedyrbekjempelse med pesticider i bolig](#)

4. Norm for skadedyrkontroll/bekjempelse

4.1. Rotter og Mus

- 1.** Ved forebyggende skadedyrkontroll eller bekjempelse så skal området inspiseres, omfang kartlegges, samt prøve å avdekke årsaken til problemet. Vurder forebyggende tiltak og alternativer etter substitusjonsprinsippet. Nabovarsel hvis nødvendig.
- 2.** Det anbefales 6 årlige kontroller eller flere ved avtale om forebyggende skadedyrkontroll. Ved bekjempning så må antall besøk tilpasses problemet.
- 3.** Giftig åte skal legges ut på en sikker måte, det bør benyttes åtestasjoner av stål eller hardplast. Åtestasjoner skal være lukket og utformet slik at preparatene ligger beskyttet, slik at faren for søl eller at uvedkommende får tak i preparatene er minimal.
- 4.** Alle relevante områder skal være synlig merket. Her skal det stå informasjon om hva slags type preparat som er brukt, hvis preparatet er helseskadelig - hva som er motgift samt kontaktopplysninger til giftsentralen og skadedyrfirmaet som har ansvaret.
- 5.** Alle åtestasjoner skal være merket på samme måte som områder, men i tillegg ha opplysning om maksimalt innhold av giftig åte.
- 6.** Alle åtestasjoner bør merkes inn på kart, plantegning eller ha en beskrivelse av plassering.
- 7.** Ved akutt oppdrag eller tidsbestemt oppdrag uten videre oppfølging skal det benyttes samme prinsipper som ved en kontrakt med oppfølgingsbesøk.
- 8.** Ved oppdragets slutt, enten ved kontraktsopphør eller avslutning av en tidsbestemt kontrakt skal alt utplassert utstyr fjernes.
- 9.** Det skal kun benyttes godkjente preparater. Disse skal kunne dokumenteres ved hjelp av tilgjengelige produktdatablader. Alle instruksjoner for riktig bruk og beskyttelse skal følges i henhold til etikett på preparatet.
- 10.** Alle besøk skal dokumenteres med en skriftlig rapport som beskriver observasjoner og anbefalte tiltak, utførte tiltak samt anvendte preparater og mengde.

4.2. Maur

1. Ved forebyggende kontroll eller bekjempelse av maur skal området inspiseres, omfang kartlegges, samt prøve å avdekke årsaken til problemet.
Vurder forebyggende tiltak og alternativer etter substitusjonsprinsippet. Nabovarsel hvis nødvendig.
2. Ved bruk av insekticider skal det gjøres en vurdering om hvem eller hva som blir berørt av tiltaket. Det skal velges det minst skadelige alternativet, forgiftet åte er en god metode for å bekjempe reirene indirekte. Bruk riktig mengde insekticider for den aktuelle bekjempelsen. Det skal vurderes om området der insekticidet er påført bør stenges og eventuelt merkes for en periode.
3. Det skal kun benyttes godkjente preparater. Disse skal kunne dokumenteres ved hjelp av tilgjengelige produktdatablader. Alle instruksjoner for riktig påføring av insekticidet og beskyttelse skal følges i henhold til etikett på preparatet.
4. Alle besøk skal dokumenteres med en skriftlig rapport som beskriver observasjoner, anbefalte tiltak, behandlede områder, utførte tiltak samt anvendte preparater og mengde.

4.3. Lagervareinsekter

Lagervareinsekter er insekter som har en eller flere livssykluser i næringsmidler/matvarer.

(De forskjellige skadedyrsfirmaene har litt forskjellige definisjoner på hvilke arter som er inkludert i denne insektsgruppen.)

1. Ved forebyggende skadedyrkontroll eller bekjempelse så skal området inspiseres, art bestemmes, omfang kartlegges, samt prøve å avdekke årsaken til problemet. Vurder forebyggende tiltak og alternativer etter substitusjonsprinsippet. Nabovarsel hvis nødvendig.
2. Ved bruk av insekticider skal det gjøres en vurdering om hvem eller hva som blir berørt av tiltaket. Det skal velges det minst skadelige alternativet og riktig mengde insekticider for den aktuelle bekjempelsen.
3. Det skal kun benyttes godkjente preparater. Disse skal kunne dokumenteres ved hjelp av tilgjengelige produktdatablader. Alle instruksjoner for riktig påføring av insekticidet og beskyttelse skal følges i henhold til etikett på preparatet.
4. Ved avtale eller et tidsbegrenset oppdrag skal det lages en plan for oppfølging, det skal også skriftlig informeres om hva kunden kan gjøre i behandlede områder og hvor kunden skal gjøre rent etter endt behandling.
5. Alle besøk skal dokumenteres med en skriftlig rapport som beskriver observasjoner, anbefalte tiltak, behandlede områder, utførte tiltak samt anvendte preparater og mengde.

4.4. Kakerlakk

1. Ved bekjempelse skal området inspiseres, art av kakerlakk skal stadfestes og omfanget kartlegges. Dette gjøres ved bruk av grundig inspeksjon og detektorer. **Ved å benytte detektorer over tid reduseres mengden kakerlakker betydelig. Dette vil føre til mindre bruk av preparater ved behandling.** Nabovarsel hvis nødvendig.
2. Ved bruk av insekticider skal det gjøres en grundig vurdering av hvem eller hva som blir berørt av bekjempelsen. Substitusjonsprinsippet skal følges. Ved bekjempelse i områder hvor det oppholder seg mennesker skal det fortrinnsvis benyttes åtebase.
3. Det skal kun benyttes godkjente preparater. Disse skal kunne dokumenteres ved hjelp av tilgjengelige produktdatablader. Alle instruksjoner for riktig påføring av insekticidet og beskyttelse skal følges i henhold til etikett på preparatet.
4. Det skal lages en plan for oppfølging, det skal også skriftlig informeres om hva kunden bør gjøre i behandlede områder etter endt behandling. Fjerning av døde kakerlakker er viktig i forhold til å redusere mengden allergener.
5. Alle besøk skal dokumenteres med en skriftlig rapport som beskriver observasjoner, anbefalte tiltak, behandlede områder, utførte tiltak samt anvendte preparater og mengde.

4.5. Veggedyr

1. Ved forebyggende skadedyrkontroll eller bekjempelse, så skal området inspiseres, bekrefte forekomst av veggedyr og omfang kartlegges. Vurdere forebyggende tiltak og alternativer etter substitusjonsprinsippet. Nabovarsel hvis nødvendig.
2. Ved bruk av insekticider skal det gjøres en vurdering om hvem eller hva som blir berørt av tiltaket. Det skal velges det minst skadelige alternativet og riktig mengde insekticider for den aktuelle bekjempelsen.
3. Det skal kun benyttes godkjente preparater. Disse skal kunne dokumenteres ved hjelp av tilgjengelige produktdatablader. Alle instruksjoner for riktig påføring av insekticidet og beskyttelse skal følges i henhold til etikett på preparatet.
4. Det skal lages en plan for oppfølging, det skal også skriftlig informeres om hva kunden bør gjøre i behandlede områder etter endt behandling.
5. Etter behandling / bekjempelse skal det lages skriftlig rapport som beskriver utført arbeid, anvendte/mengde preparat og hvilke områder som er behandlet.

4.6. Treborende insekter

1. Ved forebyggende behandling eller bekjempelse, så skal området inspiseres, omfang kartlegges, og eventuelle skader / svekkelser i konstruksjonen vurderes. Det skal bare behandles mot aktive angrep av treborende insekter.
2. Før kjemisk behandling foretas skal man vurdere å løse problemet med andre tiltak.
3. Alle flater som skal behandles skal være rengjorte før behandling (boremel – støv – isolasjon eller lignende) Det kan ikke behandles på flater som har vannavisende behandling (maling – lakk – beis).
4. Ting som lagres i området som skal behandles må tildekkes, for å unngå skader.
5. Kunden skal informeres om hva behandlingen består av og virkning. Kunden skal også informeres om flater / steder som ikke kan behandles.
6. Det skal kun benyttes godkjente preparater. Disse skal kunne dokumenteres ved hjelp av tilgjengelige produktdatablader. Alle instruksjoner for riktig påføring av insekticidet og beskyttelse skal følges i henhold til etikett på preparatet. Det skal ikke brukes preparater som kan virke brannfremmende.
7. Etter behandling / bekjempelse skal det lages skriftlig rapport som beskriver utført arbeid, anvendte preparater, mengde preparat og hvilke områder som er behandlet.

4.7. Veps

1. Ved bekjempelse av veps skal området inspiseres, omfang kartlegges, vurdere forebyggende tiltak og behandlings alternativer etter substitusjonsprinsippet.
2. Før kjemisk behandling foretas skal man vurdere å løse problemet med andre tiltak. Dette kan f.eks være mekanisk/fysisk fjerning av problemet.
3. Ved bruk av insekticider skal det gjøres en vurdering om hvem eller hva som blir berørt av tiltaket. Nabovarsel hvis nødvendig.
4. Det skal kun benyttes godkjente preparater. Disse skal kunne dokumenteres ved hjelp av tilgjengelige produktdatablader. Alle instruksjoner for riktig påføring av insekticidet og beskyttelse skal følges i henhold til etikett på preparatet.
5. Bekjemper bør sikres mot insektstikk ved å bruke nødvendig beskyttelse. Ved arbeid i høyden skal det være utarbeidet en HMS rutine for dette. Skuelystne bør oppfordres til å holde seg på sikker avstand.
6. Etter behandling / bekjempelse skal det lages skriftlig rapport som beskriver utført arbeid, anvendte/mengde preparat og hvilke områder som er behandlet.

4.8. Fluer

1. Ved forebyggende skadedyrkontroll eller bekjempelse så skal området inspiseres, art bestemmes, omfang kartlegges, samt prøve å avdekke årsaken til problemet. Vurder forebyggende tiltak og alternativer etter substitusjonsprinsippet.
2. Ved bruk av insekticider skal det gjøres en vurdering om hvem eller hva som blir berørt av tiltaket. Det skal velges det minst skadelige alternativet og riktig mengde insekticider for den aktuelle bekjempelsen. Nabovarsel hvis nødvendig.
3. Det skal kun benyttes godkjente preparater. Disse skal kunne dokumenteres ved hjelp av tilgjengelige produktdatablader. Alle instruksjoner for riktig påføring av insekticidet og beskyttelse skal følges i henhold til etikett på preparatet.
4. Det skal lages en plan for oppfølging, det skal også skriftlig informeres om hva kunden bør gjøre i behandlede områder etter endt behandling.
5. Alle besøk skal dokumenteres med en skriftlig rapport som beskriver observasjoner, anbefalte tiltak, behandlede områder, utførte tiltak samt anvendte preparater og mengde.

4.9. Fugl

1. Ved forebyggende tiltak eller bekjempelse så skal området inspiseres, det skal foretas en **sikker artsbestemmelse**, skadeomfang kartlegges, samt prøve å avdekke årsaken til problemet. Vurdere forebyggende tiltak og alternativer etter substitusjonsprinsippet.
2. Hvis forebyggende tiltak ikke er tilstrekkelig og det vurderes at avlivning er eneste mulighet for å løse problemet så skal dette gjøres i henhold til [Viltloven](#) og [Forskrift om felling av viltarter som gjør skade](#) samt [Forskrift om jakt, felling og fangst](#)
3. Alle arter under § II A i **Forskrift om felling av viltarter som gjør skade** kan felles uten særskilt tillatelse hele året av eier/bruker/rettighetshaver eller den han bemyndiger når disse gjør skade av vesentlig økonomisk betydning på en eller flere av følgende verdier: Hus, hage, åker, plante- eller frøkultur, aktivt drevne egg- og dunvær, pelsdyrfarm, fjørfeoppdrett eller viltoppdrett.
4. Andre arter må det søkes om fellingstillatelse for slik som det er beskrevet i § II B, C og D.
5. Innenfor tettbygd strøk er bruk av våpen i alminnelighet forbudt, innhent tillatelse fra politimyndighetene før felling foretas.
6. Det er også fornuftig å informere politimyndighetene når og hvor man foretar felling, slik at unødvendig utrykninger etter varsel fra publikum unngås.
7. Hvis bruk av kruttvåpen ikke er mulig, så må det søkes om tillatelse til fangst hos Direktoratet for Naturforvaltning samt dispensasjon for avlivning hos Mattilsynet.
8. HMS gjennomgang hvis arbeide i høyden eller avlivning med skytevåpen.

4.10. Andre dyr

4.10.1. Reptiler/amfibier

1. Alle arter av reptiler og amfibier er fredet etter viltloven, og skal ikke avlives. Eneste unntak er hoggorm, som kan avlives som siste alternativ der innfangning og flytting ikke er mulig, for eksempel i en barnehage eller inne i bygninger.
2. Før fangst og håndtering av ormer, er det viktig med en sikker identifisering av art, for å unngå bitt av hoggorm. Innfangede individer fraktes bort, og slippes ut et sted de ikke vil være til sjenanse.
3. Det er mulig til en viss grad å forebygge mot orm i et område, hvis de finnes sjenerende. Fjerning av steinhauger, kratt og andre skjulesteder i området vil gjøre området mindre attraktivt for orm. Tett beplantning inn mot husveggen kan fjernes for å unngå at dyrene kommer tett inn på huset eller inn i selve bygningen. Hull og sprekker i grunnmur tettes. Ved å holde bestanden av smånagere nede kan også bestanden av slanger reduseres.
4. Ved mistanke om rømte individer av arter som ikke hører hjemme i Norge, bør saken overlates til eksperter på reptiler.

[Naturmangfoldloven](#)

4.10.2. Flaggermus

1. Flaggermus er **totalfredet etter viltloven**. Eneste tiltak tillatt mot flaggermuskolonier er sikring av bygninger i september måned. På denne tiden av året er flaggermus ferdig med yngling, men har ikke enda gått i vinterdvale. Det er viktig å sikre bygget slik at individer som er inne i bygningen kan slippe ut, men ikke komme seg inn igjen. Når man er sikker på at alle individene er ute kan bygget sikres permanent.
2. Enkeltindivider som forviller seg inn i bygninger kan fanges. Flaggermusen henges deretter opp i et tre på et skyggefullt sted.
3. Er det spesielle tilfeller hvor det vurderes å fange eller avlive flaggermus så **må** man søke Fylkesmannen miljøvernavdeling om tillatelse.
4. Ved bitt av flaggermus må såret vaskes grundig med såpe og vann, lege kontaktes og det må vaksineres mot flaggermusrabies. Personer som jobber mye med flaggermus bør vaksineres på forhånd.

4.10.3. Grevling

1. Grevling er et jaktbart vilt, med jakttid fra 21.08 til 31.01. Skadefelling utenfor denne perioden reguleres av [Viltloven](#) og [Forskrift om viltarter som gjør skade](#), samt [Forskrift om jakt, felling og fangst](#)
2. Fangst i fangstbur, med påfølgende avliving av grevlingen i buret, er den mest hensiktsmessige metoden for å fjerne grevling.
3. Vær oppmerksom på at bestanden av grevling mange steder i landet er så høy, at fangst av enkeltindivider ofte kun har en midlertidig effekt.

4.10.4. Mink/ Mår/Røyskatt

1. Mink, mår og røyskatt kan alle til tider opptre som skadedyr. Dette er jaktbare arter, med jakttid regulert av [Viltloven](#). Felling av disse artene utenfor jakttid reguleres av [Forskrift om viltarter som gjør skade](#) . og [Forskrift om jakt, felling og fangst](#).
2. Mink og røyskatt kan fanges i både burfeller og slagfeller.
3. Ved fangst av mår, er kun slagfelle tillatt.
4. Burfeller skal kontrolleres morgen og kveld. Slagfeller skal kontrolleres minst en gang i uka.

4.10.5. Vånd

1. Ved forebygging eller bekjempelse av vånd, så bør området inspiseres, omfang kartlegges, samt prøve å avdekke årsaken til problemet.
2. Kartlegg om individene som forårsaker problemer er en egen avgrenset populasjon, eller en liten del av en stor bestand i et større område. Hvis det siste er tilfellet, vil området som er sanert raskt bli reetablert av vånd fra omkringliggende områder, hvis det ikke i tillegg blir sikret med fysiske barrierer.
3. Sanering utføres etter substitusjonsprinsippet. Nabovarsel hvis nødvendig.

4.10.5. Forvillede katter

1. Det henvises til Mattilsynet som ansvarlig myndighed for dyrevelferd og dyrehelse.